

Nr 986

Av herr Blidfors m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, med förslag till vissa grundlagsändringar.

(Lika lydande med motion nr 802 i Första kammaren)

Stockholm den 24 april 1964

Joh. Blidfors

Aug. Spångberg

Stellan Arvidson

Nr 987

Av herr Hermansson m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, med förslag till vissa grundlagsändringar.

(Lika lydande med motion nr 804 i Första kammaren)

Nuvarande regeringsform § 12 ger regeringen rätt att ingå överenskommelser med främmande makt. Berör överenskommelsen riksdagens befogenheter skall den underställas riksdagens godkännande; så bör också ske om överenskommelsen anses vara »av större vikt».

Förslaget till ny regeringsform — 4 kap. 8 § — upptar i sak oförändrade bestämmelser. Men författningsutredningen gav sig in på en diskussion av om denna paragraf kunde anses tillämplig på exempelvis en svensk anslutning (eller associering) till EEC. Den fann därvid, att den inte kunde anses tillämplig. Den gällde bara traktater mellan stater där de fördragsslutande parterna förpliktat sig att uppfylla vissa sinsemellan gjorda åtaganden. Den kunde däremot inte anses tillämplig på en anslutning till en mellanfolklig organisation, genom vilken vissa interna maktbefogenheter — lagstiftnings-, beskattnings-, domsmakt och rätt att sluta avtal med främmande makt — överläts på permanenta organ i denna mellanfolkliga organisation. En anslutning till EEC skulle emellertid innebära ett sådant överförande av interna maktbefogenheter från svenska till »mellanfolkliga» organ.

Följaktligen presenterade författningsutredningen en ny, för EEC-anslutning lämplig grundlagsparagraf (4 kap. 9 §). Regeringen skulle enligt den få sluta överenskommelse med annan stat eller mellanfolklig organisation, varigenom en mellanfolklig organisation övertog följande befogenheter: a) befogenhet som enligt regeringsformen tillkommer regeringen eller annan myndighet; b) befogenhet att i visst ämne stifta lag, dock ej grundlag; c) befogenhet att i visst ämne på rikets vägnar sluta överenskommelse med främmande stat. Detta skulle fordra riksdagens godkännande, i princip enligt samma ordning som krävs för grundlagsändring, alltså likalydande beslut av två riksdagar med allmänna val emellan. Men för brådskande fall angav författningsutredningen en alternativ form för riksdagens godkännande: ett riksdagsbeslut vari 5/6 av ledamöterna instämde.

Författningsutredningens förslag blev illa åtgånget av en del remissinstanser. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhöll, att det med hänsyn till frågans utomordentliga betydelse hade varit värdefullt om de rättsliga och politiska konsekvenserna av de föreslagna suveränitetsinskränkningarna hade belysts mer ingående. Paragrafens stora räckvidd och oöverskådliga konsekvenser påtalades genomgående. Det konstaterades, att det var oklart vilka befogenheter som enligt förslaget skulle kunna överföras — ett par remissinstanser kom exempelvis till olika resultat beträffande beskattningsmakten. Begreppet »mellanfolklig organisation» kritiserades: Kunde det innefatta exempelvis ett försvarsförbund? Länsstyrelsen i Älvsborgs län samt överståthållarämbetet fann det tvivelaktigt, att ett sådant beslut skulle kunna fattas utan att folket i val fick ta ställning till det.

Regeringen har nu brutit ut denna fråga ur författningskomplexet och föreslår en grundlagsändring — som alltså skulle kunna vara definitivt genomförd 1965 — som skall möjliggöra sådan suveränitetsinskränkning som en ev. EEC-anslutning fordrar. Till skillnad från författningsutredningen föreslår regeringen, att denna suveränitetsinskränkning skall ta formen av särskild lagstiftning (men icke grundlagsstiftning). I övrigt innebär regeringens proposition:

1) Suveränitetsinskränningen skall kunna ske till förmån för »mellanfolklig organisation för fredligt samarbete, till vilken riket är eller skall bliva anslutet». Tillägget »för fredligt samarbete» är en eftergift för vissa remissinstansers farhågor och skall enligt departementschefen utesluta försvarsförbund. Det kan ifrågasättas vilka mellanfolkliga organisationer, som inte presenterar sig som verksamma för fredligt samarbete. Propositionen avser uttryckligen EEC, som alltså anses verka »för fredligt samarbete».

2) Suveränitetsinskränningen skall kunna innebära överlåtelse av beslutanderätt, som enligt grundlagen tillkommer regering, riksdag eller annat statligt organ »i begränsad omfattning», därifrån endast undantaget beslutanderätt i grundlagsfrågor. Här visar regeringen en svepande generositet som vida överträffar författningsutredningen. Anledningen sägs klart ut:

Man vet ingenting och vågar ingenting säga om villkoren och formerna för en svensk EEC-anslutning och ingenting om konsekvenserna. Tillägget »i begränsad omfattning» är knappast klarläggande. Departementschefen säger, att därmed bör stå klart, att exempelvis lagstiftningsrätt, beskattningsrätt eller rätt att sluta avtal med främmande makt inte kan överlåtas i sin helhet eller i en utsträckning som inverkar på landets självständighet i stort. Men det betyder inte mer än »icke helt utan begränsning». Om regeringen exempelvis förbehöll sig rätten att utnämna professorer i idé- och lärdomshistoria och inget mer, kunde den ändå sägas ha överlåtit sin beslutanderätt i begränsad omfattning.

3) Lagen skall stiftas i samma ordning som grundlagsändring — d. v. s. genom två riksdagars likalydande beslut med allmänna val emellan — eller »om därmed förenad tidsutdräkt är till men för riket» genom beslut med 5/6 majoritet i vardera av riksdagens två kamrar. Här framträder samma inkonsekvens som hos författningsutredningen: Lagen i fråga tillerkänns i princip samma betydelse som grundlagsändringar men skall ändå kunna genomföras utan att folket i val får ta ställning. (Kan inte grundlagsändringar vara brådslande?)

Regeringen föreslår i sak att 5/6 av riksdagens ledamöter utan folkets hörande skall i helt obestämd omfattning kunna överföra regerings-, lagstiftnings-, beskattnings- och domsmakt på en mellanfolklig organisation som säger sig verka för fredligt samarbete. Förslaget förefaller vara ett hastverk med erkänt oöverskådliga konsekvenser.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslås,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140 med förslag till grundlagsändringar under 5) »ändrad lydelse av § 81 regeringsformen» beslutar avslå förslaget till ändrad lydelse av § 81.

Stockholm den 24 april 1964

C.-H. Hermansson

Gunvor Ryding

Henning Nilsson

Helmer Holmberg

H. Hagberg
